

NANA
MOUSKOURI
RADIO
DAYS

EPT 2°

EPT ΑΡΧΙΕΡΟ

MINOS
FM

06074 5581906 5

© & © 2023 MINOS-EM S.A.

Όλα τα δικαιώματα και αντιγράψεις επί τηρώς είναι υπόψη των παραγωγών, διανομητών
και της εταιρείας/των εταιρειών δικαιωμάτων. © 2023 MINOS-EM S.A.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΟΥ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΟΥ ΟΝΕΙΡΑ

Η ανακάλυψη ανέκδοτων τραγουδιών στο αρχείο της Ελληνικής Ραδιοφωνίας ήταν μια μεγάλη έκληξη για μένα. Ακούγοντάς τα, γύρισα πίσω, στην παιδική μου ηλικία. Αμέσως μετά την Κοκορή, τότε που το ραδιόφωνο και ο κινηματογράφος υπήρξαν τα πρώτα σχολεία μου στη μουσική και μου έδειξαν πώς να ακούω, να ραβδίω και να ανερεύωμαι.

Ήσουν τυχερή, γιατί το σπίτι μας στο Κουκάκι ήταν πάντα γεμάτο από μουσική. Τραγουδούσαμε συνήκεια με τη μητέρα μου και την αδελφή μου τη Τζένη. Οι γονείς μου αγαπούσαν την όπερα και την κλασική μουσική, αλλά και τα ελληνικά τραγούδια της εποχής. Από το ραδιόφωνο, που μου είχε φέρει με το ίδιο του το κέρμα ο πατέρας μου, μπορούσα να ακούω σταθμούς ελληνικούς και ξένους, τα τραγούδια της Σοφίας Βέμπο και της Δανάης, της Μαρίλης Νήρτζη και της Έλλια Φιτζόραλη. Δίπλα από το σπίτι μας ήταν ο κινηματογράφος Πρωτιάς, όπου ο πατέρας μου εργαζόταν ως μηχανικός προβολής. Κάθε βράδυ μας γοητεύαν οι κινηματογραφικές μουσικές των αμερικάνικων ταινιών της εποχής. Η Τζένη Γκάρλαντ τραγουδούσε μαγευτικά το *Over the rainbow* και δεν σταματούσα να ανερεύωμαι... Κάπως έτσι ριζώσα βαθιά μέσα μου η μουσική.

Παρ' όλες τις δυσκολίες του πολέμου, οι γονείς μου, βλέποντας την αγάπη μου για το τραγούδι, μου έδωσαν την ευκαιρία να το σπουδάσω. Στα μέσα της δεκαετίας του '50, σπούδαζα πλέον στο Ωδείο Αθηνών, αλλά μέσα μου ανερεύωμους να γίνω τραγουδίστρια της τζαζ. Πήγαινα συχνά με τη μητέρα μου και την αδελφή μου στα σταύρα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας στο Ζάππειο. Από εκεί μεταδίδονταν ζωντανά οι μουσικές εκπομπές του ραδιόφωνου, που ήταν αναγκαίες για το κοινό.

Μια μέρα, μαζί με την Οριήστρα της Ραδιοφωνίας, έπαιξε πάνω ο Μίλης Πλέσσας. Δεν ήταν πολλά χρόνια που είχε επιστρέψει από την Αμερική. Όπως γινόταν συχνά σε αυτές τις εκπομπές, ο Μίλης έπαιξε την εναγμένη ενός τραγουδιού και ρώτησε το κοινό, εάν κάποιος το γνώριζε. Ήταν σαν μουσικό κουίζ. Όσοις απαντούσε σωστά, ανέβαινε και το τραγουδούσε με την οριήστρα. Μόλις άκουσα το *Smoke gets in your eyes*, πετάχτηκα για να δω και πρώτη την απάντηση που με οδήγησε στην πρώτη μου ζωντανή εμφάνιση στο ραδιόφωνο. Μερικά χρόνια μετά, το 1962, επέκλετο να παρλαρώσω το ίδιο τραγούδι με τον Κωνίνο Τζούσου, στον πρώτο μου δίσκο στην Αμερική.

Η αρχή στην Ελληνική Ραδιοφωνία δεν ήταν εύκολη. Δυο φορές απέτυχα στις εξετάσεις για τους νέους ερμηνευτές που θα τραγουδούσαν με την Οριήστρα του ΕΙΡ. Δεν θα ξεκόσω τον Κώστα Γιαννιδη, ο οποίος με ηλικιώσε λέγοντάς: «Πώς θα ήρπες να μάθεις μερικά τραγούδια παραδοσιακά. Θα επηρεάσουν τον τρόπο που τραγουδάς και θα βρεις την αυθεντική έκφρασή σου». Ακολούθησα τη συμβουλή του και, το 1955, στην τρίτη μου προσπάθεια, πέτυχα στις εξετάσεις.

Από τότε είχα την τύχη να τραγουδήσω τους πιο σημαντικούς Έλληνες συνθέτες της εποχής: Αντίκ, Σπάρτακο, Μικαέλη Σουλγιούδη, Νίκου Γκάβαζλη, Γεράσιμο Λαββάνο, Σπύρο Κουγιουμτζή, Τάκη Μυράτη, Κώστα Κιάββα και πολλούς άλλους. Πολλοί διπλότυπον κιάρα με την υπέροχη οριήστρα της Ραδιοφωνίας. Εκεί ξεκίνησαν σημαντικές συνεργασίες μου με Έλληνες συνθέτες, όπως αυτή με τον Μίμη Πλέσσα που μας οδήγησε στο δεύτερο βραβείο στο Φεστιβάλ Τραγουδιού του 1959, με το *Σέρω κάποιο σατέρι*. Κέρδισα μάλιστα και το πρώτο βραβείο με το *Κόπου υπάρχει η αγάπη* μου του Μάνου Χατζιδάκι. Ενώ τον επόμενο χρόνο, ήρθε το πρώτο βραβείο του Φεστιβάλ Μεσογειακού Τραγουδιού της Βαρκελώνης

με το Ξίνα αγόρι μου του Γιαννίδη. Ήδη άνοιξε μια μεγάλη πόλη και φωνάζαν ο δρόμος που θα έπρεπε να διασχίσει. Ακολουθώντας τον Μάνο Χατζιδάκι και τον Νίκο Γκάτσιο έβρακα τον ήλιο σύντομα.

Καπνίζοντας πίσω, πιστεύω ότι οι μέρες μου στην Ελληνική Ραδιοφωνία ήταν ένα ακόμα μεγάλο σκαλοτάπητα στη μουσική πορεία μου. Δάξθηκα την επιρροή από τα διαφορετικά μουσικά στυλ που κάθε συνθέτης ακολουθούσε, μαθαίνοντας να ερμηνεύω με διαφορετικούς τρόπους, σε μια εποχή που αναζητούσα το μοναδικό που θα με οδηγούσε να γίνω η τραγουδίστρια που είμαι σήμερα. Τους ευχαριστώ όλους.

Ανακοκώθη ξανά σήμερα με συγκίνηση αυτές τις παρομοιώσεις και ακούω την υπέροχη μουσική των νεανικών μου χρόνων. Συναντώ ξανά τη νεαρή τραγουδίστρια που υπήρξε, δεσμομένη για μάθηση και πειραματισμό. Με την ίδια ανάγκη να τραγουδάει και να μαθαίνει συνέχισα τη μουσική πορεία μου ως τώρα.

Θέλω να ευχαριστήσω με όλη μου την καρδιά τη Μαργαρίτα Μάτσα, τον Φώτη Αντίγγι και τον Πρόεδρο της ΕΡΤ Κωνσταντίνο Ζούλα που κατόρθωσαν να ξεναθήσουν ζωή σε αυτά τα τραγούδια, καθώς και τον Πέτρο Παράση για την υπέροχη, όπως πάντα, εργασία που στην παρουσίαση του δίσκου.

Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον σύζυγό μου Ανδρέη Χαριελλή, τον συνεργάτη μου Γιάννη Κουιράκη και τη δεσφίγέρη μου Ιωάννα Χαράλαμους γι' αυτήν την έκδοσή.

Το μεγαλύτερο «ευχαριστώ» το σφείλω στο κοινό που με πίστωση γενναία άδωρα από τα πρώτα μου βήματα μέχρι σήμερα. Σας ευχαριστώ όλους για την αγάπη που μου δίνετε κάθε μέρα.

Νένα Μούτακουρη
Τραγουδίστρια

Επίσης: Με τον Μιμή Γάλλου και το Τριό Κοκκινοί
Γιάννης Παπαδόπουλος, Φώτης Παπαδόπουλος, Κωνσταντίνος Ζούλας και Νένα Μούτακουρη
Αρκετά: Με τον Μιμή Γάλλου και Νένα Μούτακουρη και το Τριό Κοκκινοί και Νένα Μούτακουρη

Η πρώτη φορά που ο Ραδιοφωνικός Σταθμός Αθηνών—όπως λεγόταν τότε—μετέδωσε μια θεατρική σκηνή, χρονολογείται στο 1936. Ήταν από μια παράσταση του «Βασιλικού» του Αντωνίου Μάτση, που είχε παρουσιαστεί το Εθνικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία του Δημήτρη Ροντήρη. Είκοσι τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1962, το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας είχε ήδη καταφέρει να μεταδώσει ζωντανά συναυλίες διασημών ορχηστρών—εκείνη τη χρονιά η Φαλαγγική του Βερολίνου είχε εμφανιστεί υπό τον Χίρμπερ φον Κάρσταν στο Ηρώδεια.

Αυτό αυξήσαμε πριν από έναν χρόνο με τον Δευτεβυθί των Μουσικών Ραδιοφώνων της ΕΡΤ, Φώτη Αντήρη, όταν εντελώς απροσδόκητα, μαζί πρότεινε την δόξα αυτού του ανόμου ντοκουμέντου που κρατάει στα χέρια σας.

«Δεν θα το πιστέψετε»- μου είπε, «αλλά βρήκαμε τις πρώτες - πρώτες ηχογραφήσεις της Νήνας Μουσικού στο Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας από το τέλος της δεκαετίας του '50/ '60 ως κραβίβα επί ενθουσιασμού. Οι μόνοι γιατί μεγάλοι, όπως οι περισσότεροι, ακούγοντας την τόσο χαρακτηριστική φωνή της μέσα από τους δίσκους των γυναικών μου και ειλικρινά δεν γνώριζα ότι οι πρώτες ηχογραφήσεις της—εντελώς άγνωστες τότε— Νήνας είχαν γίνει για την Ελληνική Ραδιοφωνία. Αλλά γιατί πάντα πίστευα ότι η περάσο αξία ενός αρχείου, όπως αυτό της Ελληνικής Ραδιοφωνίας, μπορεί να γίνει κατανοητή στο ευρύ κοινό κυρίως μέσα από την ανόδιξη τέτοιων σπάνιων ντοκουμέντων. Πολύ περισσότερο όταν η σύγχρονη τεχνολογία είναι ικανή να τα ζωντανάει την τότε ορχήστρα του ΕΙΡ και οι ηχογραφήσεις της Νήνας να ακούγονται σημερινές χωρίς βέβαια να κίνεσαι ο νοσταλγικός έθος εκείνης της εποχής.

Γ' αυτό και θέλω κλείνοντας, να ευχαριστώ προσωπικά όχι μόνον τον Φώτη Αντήρη, αλλά και την Δευτεβυθία σύμβουλο της Μέσης - EMI/Universal Music Greece, Μαργαρίτα Μάτση, η οποία αμέσως αγόρασε την πρότασή μας, ώστε αυτές οι τόσο σπάνιες ηχογραφήσεις της να είναι σήμερα στα χέρια σας. Χωρίς την δική τους συμβολή, όπως βέβαια και τη συνεισφορά της Νήνας, αυτό το τραγούδι θα έμεινε για πάντα στο αρχείο.

Καλή σας ακρόαση!

Κωνσταντίνος Ζούλας
Πρόεδρος ΕΡΤ

ΕΝΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ ΦΤΙΑΓΜΕΝΟ ΑΠΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Είκοσι τέσσερα τραγούδια κορυφαίων συνθετών του ελαφρού μας τραγουδιού σε ανέκδοτες μέρες τώρα ερμηνείας, που ηχογράφησε η Νήνα Μουσικού με την Ορχήστρα Ελαφρού Μουσικής του Εθνικού Ίδρυματος Ραδιοφωνίας μετά το μέσα της δεκαετίας του '50 έως τις αρχές εκείνης του '60 στα στούντιο του ΕΙΡ—να η πρόβαση από το δημόσιο άλμπουμ. Δεν είναι απλώς το πρώτο που εκδόθηκε μετά από πολλά χρόνια με ιστορικές μουσικές ηχογραφήσεις της ΕΡΤ. Είναι και το μοναδικό με τις πρώτες ραδιοφωνικές εγγραφές ενός ντραμικού, τότε, κορεσμού, που έμαλλε να γίνει μια από τις πιο επιτυχημένες τραγουδιές στον κόσμο. Διότι μπορεί να είναι άγνωστο στους περισσότερούς, αλλά στην ΕΡΤ έκανε η νεαρή Νήνα την πρώτη της οπταίν, τις πρώτες της εκπομπές, τις πρώτες τις ηχογραφήσεις.

Στα μέσα της δεκαετίας του '50, το ραδιόφωνο ήταν μέτρο - νότυα αναμμένο στο φως της οικογενειακής Μουσικού. Οι σπάνιες σπουδαίες του πατέρα της από το σπίτι και η απο-

γόντευση της μητέρας της δε βεβαίως στην αυστηροποίηση της Νήνας. Το τραγούδι που είχε αρχίσει να αποδίδει στο Οδείο Αθηνών, καθώς και οι εκπομπές στο στούντιο του ΕΙΡ, στο Ζάππειο, ήταν μια παρηγοριά της. Αν, μάλιστα, κέρδιζε κάποιο από τα κομμάτια της Ραδιοφωνίας, θα μπορούσε να συμπληρώσει και στις εκπομπές της.

Πού κόνιζε όλη η ντροπαλότητα της σε μια στιγμή; Με την εμπειρία της κόνιζε μια μέρα τον έπινο του Μίμη Γλέσσα. Και έτσι αποφασίζει να δώσει εξετάσεις για να βρεθεί ανάμεσα στις νέες ερμηνείες και να ερμηνεύσει με τα τραγουδιόσαν κομμάτια με την ορχήστρα του ΕΙΡ, η οποία ήταν καλύτερη παράτητη ανάμεσα στους καθημερινούς συνθέτες και τους δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Επί των ημερών του Πάριου Συναρμύλου, που διηύθυνε το ΕΙΡ από το 1958 έως το '61, το συγκρότημα θα έδινε και τακτικές συναυλίες, το καλοκαίρι στο Θέατρο του Εθνικού Κήπου και το χειμώνα στο Αζεντρόν.

Στην προετοιμασία της Νήνας για την οπταίν συνέβαλε αδελφική η οικογένειά της. Ο πατέρας της έγραψε κι έμαθε η τραγουδιόερα να ηχογραφεί. Η μητέρα της κάλυψε σε μια μακρινή συγγενή που ήταν μουσικός, και η αδελφή της πρόσφερε ένα δικό της φερέμα για να μετακομίσει στο μέτρο της. Όταν, εν τέλει, έπιασε τις εξετάσεις, η ελπίδα βεβαίως έμοιαζε σε αδελφική τη γενναία. Οι γονείς της δέκονταν παράτητοι συγχρηστήρα και εκείνη, συγκινημένη, άτυπο-νόμως ήδη να ηχογραφεί στην πρώτη της εκπομπή.

Όμως, μόλις μαθεύτηκε ότι η νεαρή τραγουδιόερα θα ηχογραφούσε μια για το ραδιόφωνο και μάλιστα ότι είχε αρχίσει να ερμηνεύει τσιζ και σε εκλεκτά οθηνικά στίκια, της ανακάλυξαν από το κωδείο ότι θα έπρεπε να διαλέξει ανάμεσα στο κλασικό τραγούδι και την τσιζ. Πρώτημα την τσιζ και έπειτα το μετάνοιας. Σύντομα, οι ραδιοφωνικές προσκλήσεις πολλαπλασιάσαντο. Κάθε τόσο την αναλύσαντο από το ΕΙΡ στο πλέγμα μιας γατό-νοσας, κι εκείνη έβαλε να τη φωνάξουν στο ημερολόγιο όπου ακόμα ζούσε με την οικογένειά της. Το ντοκουμέντο ήταν φρεσκά και, όταν έβρισκε, το κέρδι που ξεκλείδωνε στον χωματόδρομο, «έβγαλε μισό» από τον σοβά, κάτω από το παράθυρο της κοιλίας. Οι εκπομπές στο ραδιόφωνο έδωσαν τα πρώτα φερέα όχι μόνο στη φωνή, αλλά και στην εμφάνιση.

Πριν καν μαθεύσει πλάι στον Μάνο Χατζιδάκι, τον Κωνσταντό Τζούνη, τον Μισέλ Λεγκράν, η Μουσικού μερικούς ήδη να τραγουδά με εκφραστικότητα αλλά και πεθωρία, καθώς και με αυθεντική δραματικότητα που ξεπερνούσε την καλλιτεία των ρομαντικών στερεοτύπων της εποχής.

Αλλά και η ορχήστρα τη συνόδευε! Το νέο μουσικό σύνολο του ΕΙΡ δημιουργούσε με εξαιρετική άνεση ένα μουσικό σκηνικό που θα μπορούσε να προέκυπε από κάποιο αμερικανικό κινηματογραφικό ντοκι ή από ένα αστραπερό πάλκο του σιναιγκ. Το βάλει και το ταγκό έπαιξαν με καλαοισαδιασμένους εντοραστηρικτικούς σαρνδισαοισμούς που, μαζί με την ερμηνεία της τραγουδιόερας και τους αραίο κεντημένους στίλους, παρουσίαζαν ανάγλυφη την οπτική ηχογράφιση του κοραού εκείνου.

Το κοινό είχε τις δικές του προηλήσεις, που κατηγορούσαν διαγνωσμοί σαν εκείνον που είχε προκηρύξει το περιοδικό Ραδιο Πρόγραμμα, πρόδρομος της Ράδιο Τηλεόρασης. Πράγματι σε δημοσκοπήσεις ήταν πιο ελπίκη η Μαρρίνα Χατζοπούλου και ο Νίκος Γουάνης. Με ελάχιστες ψήφους, στην αρχή, η Μουσικού. Όμως, με το πρώτο βροβείο σε ελληνικό και ξένα φεστίβάλ, άρχισε να γίνεται όλο και πιο δημοφιλής. Καθόριστικό, ανάμεσα στο πρώτο τραγούδι, υπήρξε για εκείνη το Κάπου υπάρχει κι αγαπάς μου.

«Ζ' αγαπώ τους στίλους», μου είχε εξομολογηθεί στη βιογραφία της για την οποία κερμάστικα μαζί (Το όνομά μου είναι Νήνα, εκδ. Λιβάνη). «Έβλεπα εκείνο το μουσικημένο μας

ημιμόλεια, την οποία και τον πατέρα και την απειλούσε της μητέρας μας, τους σκοτωμένους πρώτα από τους Γερμανούς κι έπειτα από τους ίδιους τους τους αδελφούς. Εβλεπα ένα κορίτσι άκαρτο και προβαλλόμενα, που πίστευε ότι από λύπη και μόνο το μάλλον, με εμπναιό είχε μια φωνή που του επέτρεπε να πιστεύει ότι κάποιος υπήρξε κι αγάπη του και ίσως κάποτε γίνει άξιο αρκετά για να τη συναντήσει. Και μαζί, έβλεπα και κιλιάδες νέους σαν εμένα, μια ολόκληρη κοινωνία που είχε την ίδια ανάγκη να ελπίσει και να συναντήσει την ελπίδα για το μέλλον».

Μαζί με τις παρορμήσεις των συνθέσεων του Πάσσα, του Γιαννίδη κ.ά., η εκφραστική, λυρική εμπειρία της στον Επτάχρο τον Μπα Θεοδωράκη - Γιάννη Ρίτσου σε ενορχήστρωση Χατζόπου οριοθέτησε, στην έναρξη της δεκαετίας του '60, τη γέννηση ενός νέου αστέρου. Ήταν η χαρακτηριστική τότε το περιοδικό Ταχυδρόμος: Ως «το λαμπρότερο αστέρι από όσα ανέβαιναν μετά τον πόλεμο στο στερέωμα του ελληνικού ελαφρού τραγουδιού».

Όμως, και ολόκληρος ο μουσικός ουρανός έλαμπε τώρα για καινούριους. Το ελληνικό τραγούδι γιαιράει μια αληθινή αναγέννηση. Το 1974, ο Χατζόπουλος μετανάστευσε το συγκρότημα σε Ορχήστρα Παύλιν Μουσικής της ΕΡΤ και εμπλούτισε το σκέτο και το ρεπερτόριό της. Ενώ αργότερα, ο Θεοδωράκης με τη βάρφια Ορχήστρα Σύγχρονης Μουσικής. Μαζί με την ιστορική Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα, που υπήρξε ήδη από το 1938, και με τη Χαρωιά, που ιδρύθηκε το 1977, τα Μουσικά Σύνολα της ΕΡΤ διακρίθηκαν -και συνεχίζουν να διακρίνονται- μέσα από πρώτες εκτελέσεις έργων από όλα τα μουσικά είδη και από συναυλίες καταξιωμένων Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών. Παράλληλα, η Νύμφη Μουσικού κατέκτησε όλο τον κόσμο με μια καριέρα που δεν μοιάζει με καμία άλλη.

Μοναδικά ντοκουμέντα του ελληνικού τραγουδιού και του ραδιοφώνου, οι κοινές παρορμήσεις της αποδοξιάς τραγουδιού και της ιστορικής ορχήστρας διασώζονται ανέπαφες στο Αρχείο της ΕΡΤ, που διευθύνει με ζήλο ο Βασίλης Αλεξόπουλος. Φιλότιμα εντυμωμένα επί κρόνια σ' αυτές τις παρορμήσεις, ο παραγωγός του Δευτέρου Προγράμματος Σιδερέης Πρίντζης τις ταυτοποίησε με γνήσια και μερικά.

Ακούγοντας τα παλιότερα τεκμήρια της δημόσιας Ραδιοφωνίας, συμφωνήσαμε πως είναι κορμός να τα μοιραστούν με όλους τους φίλους του ελληνικού τραγουδιού. Ο πρόεδρος της ΕΡΤ Κωνσταντίνος Ζούλας απήρξε από την αρχή την ιδέα αυτής της έκδοσης και ο γενικός διευθυντής Προγράμματος Κωνσταντίνος Παπαδόπουλος παρακολούθησε τη διαδικασία, παίχτη συμπουλός για την οποία σάβηκε η Μάγδα Τσοάκα από τη Νομική Διεύθυνση του οργανισμού.

Ας οφειδόμε, λοιπόν, στο λαμπρό ημιστά και το γλύκο των εγκάρδιων, και στη γοητική αυτής της φωνής που εκπάνεται από τις πιο κομητικές νότες - βασικές αποκαρώσεις ενός μορικού έρωτα, έως της πιο απλής - φητενής έδρασης μιας ντανικής προσδοκίας. Ας οφειδόμε σ' αυτό το μοναδικό άλμπουμ, ένα ντοκουμέντο φησισμένο από ντοκουμέντα.

Φάτης Ανέργης
Διευθύντριας Ραδιοφωνικών Συστημάτων
της Γ.Δ. Προγράμματος της ΕΡΤ

Με τον Μάγο Χατζόπουλο
Επίσης: Γ' Θεατρικά τραγουδιού του ΕΡ, 1961
Δεξιά: Α' Θεατρικά τραγουδιού του ΕΡ, 1959

CD/1

01. **ΠΕΡΑΣΕ ΗΛΙΣ** (Perase ilio/Flotogitaries) 03:25
Μηνις Πλάσσας, Κίτσος Πρετιντζής, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
02. **ΠΟΙΟΣ ΤΟ ΞΕΡΕΙ** (Pios to kserei) 02:38
Μηνις Πλάσσας, Κίτσος Πρετιντζής, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
03. **ΤΙ ΚΡΙΜΑ** (Το μονοπάτι ήρθαμε) (Ti krima/Το μονοπάτι pirame) 03:34
Μηνις Πλάσσας, Κίτσος Κινδίνης, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
04. **ΣΤΗ ΜΙΚΡΗ ΓΡΑΦΙΚΗ ΓΙΤΟΝΙΑ** (Sti mikri grafiki gitonia) 03:14
Μηνις Πλάσσας, Γιάργος Οικονομίδης, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
05. **ΠΟΣΟ ΛΙΓΟ Μ' ΑΓΑΠΟΥΣΕΣ** (Poso ligo m' agapouses) 02:47
Μηνις Πλάσσας, Κίτσος Πρετιντζής, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
06. **ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ**
(To tragoudi tis Katharas Defteras) 03:20
Μηνις Πλάσσας, Νίκος Μπίτσας, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
07. **ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ** (Protomagia) 03:29
Μηνις Πλάσσας, Γιάργος Οικονομίδης, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
08. **ΝΑ ΜΗΝ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΣΕ ΟΝΕΙΡΑ** (Na min pistevis se oneira) 04:09
Μηνις Πλάσσας, Με το Κουαρτέτο του Μηνι Πλάσσα
09. **ΚΑΛΗ ΑΝΤΑΜΟΣΗ ΜΑΤΑΚΙΑ ΓΑΛΑΝΑ**
(Kali antamosi matakia galana) 03:06
Νίκος Γαλαξίδης, Πυλαγόρας, Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ.
10. **Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΑΣ** (I istoria mas) 03:16
Κίτσος Κιάββας, Κίτσος Κορνηλιός
11. **ΚΑΠΟΙΟ ΜΥΣΤΙΚΟ** (Kapio mistiko) 04:28
Κίτσος Γαλανίδης, Βασίλης Σπαρτάκουλης - Πατριάρχης Παπαδόπουλος
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Ζακ Κοκκιφίδης
12. **ΕΧΕΤΕ ΔΙΚΙΟ, ΑΣ ΑΛΛΑΞΟΥΜΕ ΟΜΙΛΙΑ**
(Echete dikio as allaxoume omilia) 05:23
Κίλιαν Τρανσφάρλκου-Αντίκ
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Κίτσος Κορνηλιός

CD/2

01. **ΠΡΟΧΘΕΣ ΣΤΟΝ ΥΠΝΟ ΜΟΥ** (Proxthes ston ipno mou) 03:11
Νίκος Γαλαξίδης, Πυλαγόρας, Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ.
02. **ΕΝΑ ΑΣΠΡΟ ΣΥΝΝΕΦΟ** (Ena aspro sinnefo) 02:30
Γιάννης Σπάρτακος, Αλέκος Σαββίδης
03. **ΤΙ ΚΡΙΜΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ** (Ti krima agapi mou) 03:12
Γιάννης Σπάρτακος, Αλέκος Σαββίδης
04. **ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΚΙ** (Peristeraki) 02:53
Σταύρος Κουκουρμάζης, Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ.
05. **ΚΑΛΗ ΣΟΥ ΟΡΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ** (Kali sou ora agapi mou) 03:11
Αλέκος Κοκκιφίδης, Κίτσος Πρετιντζής
Με το Μουσικό Σύνταγμα του Λάντβουρ Κίσκερ
06. **ΚΑΘΕ ΑΓΑΠΗ** (Κάθε χιλιόσκι ήνεε σ' αγαπώ)
(Kathe agapi/Dio helakia lene s' agapo) 05:06
Κίλιαν Τρανσφάρλκου-Αντίκ
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Αλέκος Αντών
07. **ΚΑΠΟΙΟ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ** (Kapio Savvatokiriako) 03:19
Κίτσος Κιάββας, Κίτσος Κορνηλιός
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Κίτσος Κιάββας
08. **ΓΙΑ ΣΕΝΑ ΑΝΘΙΣΤΙ ΟΛΗ Η ΓΗ** (Gi sena anthisti oli i gi) 04:17
Τάσος Μαρτύρας, Κίτσος Νικολαΐδης
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Κίτσος Κορνηλιός
09. **ΚΑΝΕ ΛΙΓΑΚΙ ΥΠΟΜΟΝΗ** (Kane ligaki ypomoni) 03:06
Μαδάλης Σουφράϊ, Χρήστος Γιαννακόπουλος
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Κίτσος Κιάββας
10. **ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΠΟΥ Σ' ΕΧΑΣΑ** (Apo tote pou s'ehasa) 03:25
Ληώς Εμμανουήλ, Κίτσος Κορνηλιός
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Ληώς Εμμανουήλ
11. **ΕΙΝΑΙ ΘΡΑΪΟ Ν' ΑΓΑΠΑΣ** (Einae thro o n' agapas) 03:08
Χρήστος Χαλροπούλος, Γιάννης Φερμάντζου
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Αλέκος Αντών
12. **ΚΑΘΕ ΒΡΑΔΑΚΙ ΣΤΙΣ ΟΚΤΩ** (Kathe vradaki stis okto) 03:33
Τάσος Βλάχουρας, Κίτσος Κορνηλιός
Με την Ορχήστρα Ελαφρής Μουσικής του Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ο Κίτσος Κορνηλιός

MY FIRST RECORDINGS MY FIRST DREAMS

The discovery of unreleased songs in the Hellenic Radio archive was a great surprise for me. Listening to them, I went back to my childhood. Right after the Occupation, when radio and cinema were my first music tutors and showed me how to listen, learn and dream.

I was lucky, because our house in Koukaki was always full of music. My mother, my sister Jenny and I used to sing all the time. My parents loved opera and classical music, but also the Greek song of the time. From the radio, which my father had built with his own hands for me, I got to listen to Greek and foreign stations, the songs of Sofia Vembo and Danae, Marlene Dietrich and Ella Fitzgerald. Next to our house was the Proteas cinema, where my father worked as a projection engineer. Every night we were mesmerized by the soundtracks of that time's American films. Judy Garland would enchantingly sing "Over the rainbow" and I wouldn't stop dreaming... Somehow music took root deep inside me.

Despite all the war difficulties, my parents, seeing I loved singing, offered me the opportunity to study it. In the mid '50s, I was already studying at the Athens Conservatory, yet dreamed of becoming a jazz singer. I would often go to the Hellenic Radio Studios in Zappeion, along with my mother and sister. From there, the radio music shows open to the public were broadcast live.

One day, Mimis Plessas was playing the piano, along with the Radio Orchestra. It had not been many years since he had returned from America. As was often the case on these shows, Mimis played the intro to a song and asked the audience if anyone knew it. It was like a music quiz. Whoever answered correctly went on stage to sing it, accompanied by the orchestra. As soon as I heard *Smoke gets in your eyes*, I jumped up to be the first to answer, which was what led to my first live radio performance. A few years later, in 1962, I was to record the same song with Quincy Jones, on my first record in America.

The beginning in Hellenic Radio was not easy. Twice I failed the exams for the young performers singing with the National Radio Foundation Orchestra. I shall never forget Kostas Giannidis, who approached and said to me: "Maybe you should learn some traditional songs. They will get to the way you sing and you will find your authentic expression". I followed his advice and, in 1955, on my third attempt, I passed the test. Since then, I have been lucky enough to sing songs of the most important Greek composers of the time: Attik, Spartakos, Michalis Souyouf, Niki Yakovlev, Gerasimos Lavranos, Stavros Kouyountzidis, Takis Morakis, Costas Klavvas and many others. Many had even conducted the magnificent Radio orchestra. There began some of my important collaborations with Greek composers, such as the one with Mimis Plessas that led us to the second prize at the 1959 Song Festival, with *I know of a star*. I even won the first prize with Manos Hadjidakis' *My love must be somewhere out there*. While the following year, Giannidis' *Woke up my love* got the first prize of the Barcelona Mediterranean Song Festival. A large gate was already opening and the road I would have to take was visible. Following the slyling of Manos Hadjidakis and Nikos Gatsos, I made the Sun my limit.

Looking back, I believe that my days at the Hellenic Radio were another great school in my musical career. I was influenced by the different musical styles followed by each composer, learning to perform in different ways, at a time when I was searching for the path

that would lead me to become the singer I am today, I am grateful to them all. Today, it is with excitement that I rediscover these recordings and listen to my youth's wonderful music. I meet once again the young singer that I was, eager to learn and experiment. With that same need to sing and learn, I have continued my musical path until now.

I would like to thank with all my heart Margarita Matsa, Fotis Apergis and the Hellenic Broadcasting Corporation President, Konstantinos Zoulas, who managed to bring these songs back to life, as well as Petros Paraschis for his work in presenting the album, which is wonderful, as always.

Special thanks to my husband Andre Chapelle, my associate Yiannis Koutrakis and my lawyer Ioanna Charalambous for this publication.

Yet the biggest "thank you" I owe to the audiences, who generously believed in me from my first steps until today. Thank you all for the love you give me every day.

Nana Mouskouri
Nana Mouskouri
Singer

Φιλική προγυμνάση Βαρκελώνης 1960
Επίσης: Με το πρώτο βραβείο για το τραγούδι Έλευσε αγάπη μου
Αριστερά: Με τον Γιώργιο Παπαδό
Δεξιά: Με τον Κώστα Γιαννίδη

The first time that the Athens Radio Station, as it was called then, broadcast a theater scene, dates back to 1938. It was from a performance of *Vasilikos* by Antonio Matesi, presented by the National Theatre, directed by Dimitris Rodinis. Twenty-four years later, in 1962, the National Radio Foundation had already managed to broadcast live concerts of famous orchestras that year the Berlin Philharmonic had appeared under Herbert von Karajan at the Herodion.

We were discussing this a year ago with the Radio-Music Director of the Hellenic Broadcasting Corporation (ERT), Fotis Apergis, when quite unexpectedly, he proposed to me the idea of this rare archive that you are holding in your hands.

"You won't believe it" he told me, "but we found the first - the first recordings of Nana Mouskouri at the National Radio Foundation from the late 50's!"

I won't hide from you that I was excited. Not only because I grew up, like most, listening to her voice that was so characteristic through my parents' records and I honestly didn't know that the first recordings of Nana - who was completely unknown at the time - had been made for Hellenic Radio. But because I have always believed that the enormous value of an archive, such as that of the Hellenic Radio/Broadcasting, can be understood by the general public mainly through the highlighting of such rare documents. Much more so now that modern technology is able to bring back to life the orchestra of the National Radio Foundation and make Nana's recordings sound contemporary without, of course, losing the nostalgic sound of that era.

That is why, in closing, I want to personally thank not only Fotis Apergis, but also the managing director of Minos - EM (Universal Music Greece, Margarita Matisa, who immediately embraced our proposal to have these rare recordings of hers in your hands today. Without their own input, as well as Nana's consent, these songs would remain forever in the archive.

Happy listening!

Konstantinos Zoylas
President of the Hellenic Broadcasting Corporation

A DOCUMENTATION MADE OF DOCUMENTATIONS

Twenty-four songs of our light song genre leading composers, in hitherto anecdotal interpretations recorded by Nana Mouskouri and the National Radio Foundation Light Music Orchestra, after the mid '50s and up to the beginning of the '60s, at the National Radio Foundation studios - this is what this double album contains. It is not just the first one to be released after many years, containing historical music recordings by the Hellenic Broadcasting Corporation. It is also the only one containing the first radio recordings of a girl, shy at the time, who was to become one of the most successful singers in the world. Most people may be unaware of this, but young Nana had her first audition, her first broadcasts, her first recordings at the Hellenic Broadcasting Corporation.

In the mid '50s, the radio in the Mouskouri family's humble abode was on day and night. Her father being absent a lot and her mother acting frustrated would not do much for Nana's self-confidence. Singing, which she had begun to study at the Athens Conserva-

tory, along with visits to the National Radio Foundation studios in Zappeion, would console her. It, in fact, she were to win one of the Foundation contests, she would also be able to participate in its broadcasts.

Where did all her shyness go all of a sudden? Performing, she would one day manage to win the praise of Mimis Plessas. Thus, she decided to audition to be included among the young performers who would regularly sing with the National Radio Foundation orchestra, which was already highly sought-after by the established composers and popular singers of the time. During the tenure of Pyrrhos Spiromilos, who directed the National Radio Foundation from 1958 to 1961, the group would also give regular concerts, at the National Garden theater in the summer and at the Kerirkon Theater in the winter.

Nana's entire family would help her prepare for the audition. Her father would find out which songs she had to know. Her mother resorted to a distant relative who was a seamstress, and her sister would offer one of her dresses to be remodeled for Nana. When she finally passed the test, the news immediately spread throughout the neighborhood. Her parents were proudly receiving congratulations for her and she, excited, was already looking forward to recording her first broadcast.

But, as soon as the word was out that the young singer would now be recording for the radio and had even started performing jazz in elite Athenian clubs, the conservatory informed her that she would have to choose between classical singing and jazz. She went for jazz, a choice she would not regret. Soon, the invitations for the radio would multiply. Every now and then, the National Radio Foundation would look for her on a neighbor's phone, and she would send for Nana in the semi-basement where she still lived with her family. The walls were so thin that, whenever it rained, the water overflowing onto the dirt road would come out through the plaster, under the kitchen window. Radio broadcasts gave the first wings not only to her voice, but to her soul as well.

Even before having the opportunity to learn alongside Manos Hadjidakis, Quincy Jones, Michel Legrand, Mouskouri could already sing with expressiveness, but also with discipline, as well as with an authentic dramatic style transcending the elegance of that times' romantic stereotypes.

And what an orchestra that was, accompanying her! The new ensemble of the National Radio Foundation created, with great ease, a musical backdrop that could have come from an American film noir or a glittering swing stage. The waltzes and tangos would brim with well-crafted orchestral surprises which, along with the singer's performance and beautifully written lyrics, would offer the most vivid presentation of the bourgeois ethnography of the time.

The public had its own preferences, which were made clear in contests like the one announced by *Radio Program* magazine, the forerunner of *Radio Television* magazine. Marianna Hatzopoulou and Nikos Gounaris were the most popular for some time. At the beginning, Mouskouri would only get a few votes. However, first prizes in Greek and foreign festivals would make her more and more popular. Among her first songs, the one that would determine her course was *My love must be somewhere out there*.

"In those lyrics", she had confessed to me in her biography, on which we worked together (*My name is Nana*, Livaris publications), "I would see that soggy semi-basement of ours, my father's absence and my mother's despair, those killed first by the Germans and then

by their own brothers. I would see a clumsy and troubled girl, who thought people would only address her out of pity, but who was lucky enough to have a voice allowing her to believe that her love might be somewhere out there and that she might one day be worthy enough to meet him. And along with that, I would see thousands of young people like myself, an entire society that shared the same need to be purified and find hope for the future".

Along with the recordings of the compositions of Plessas, Giannidis and others, her expressive, lyrical interpretation of Epitafios by Mikis Theodorakis-Yiannis Ritsos, orchestrated by Hadjidakis, would mark, at the beginning of the '60s, the birth of a new star. This is how the magazine *Tachydromos* characterized her at the time: As "the brightest star among all that rose after the war in the Greek light song stage".

The whole musical sky was also shining anew now. The Greek song experiencing a true renaissance. In 1974, Hadjidakis renamed the group into the Hellenic Broadcasting Corporation Variety Music Orchestra and enriched its format and repertoire. While Theodorakis would later name it the Modern Music Orchestra.

Together with the historical National Symphony Orchestra, which had already existed since 1938, and the Choir, founded in 1977, the Hellenic Broadcasting Corporation Ensembles were distinguished –and continue to do so– through first performances of works from all musical genres and through concerts of renowned Greek and foreign artists. At the same time, Nana Mouskouri would conquer the whole world with a career unlike any other.

Unique documentations of the Greek song and radio, the joint recordings of the great singer and the renowned orchestra are preserved intact in the Hellenic Broadcasting Corporation Archive, zealously directed by Vassilis Alexopoulos. Lovingly immersing himself in these recordings for years, the Second Program producer, Sideris Pridziz, has identified them with knowledge and passion.

Listening to the valuable public Radio and Television documentation, we agreed that it was time to share it with all Greek song friends. The Hellenic Broadcasting Corporation President, Konstantinos Zoulas, supported the idea for this release from the very beginning and the Program General Director, Konstantinos Papanastasiou, attended the process, a valuable advisor for which was Magda Tsouka from the organization's Legal Department.

Let us, then, indulge in the brilliant sound of the wind instruments and the trembling of the strings, and in the charm of this voice extending from the lowest notes –deep shades of a fatal love, to the highest– bright outbursts of youthful expectation. Let us indulge in this unique album, a documentation made of documentations.

Fotis Apergis
Radio Stations Director of the General Directorate
of the Hellenic Broadcasting Corporation Program

A Mincos - EMI/Universal Music Production

Production and edition supervision:

Nana Mouskouri, André Chapelle, Yiannis Koutrakis

ARTwork: Petros Paraschis

Painting by Bost

The photographs are reproduced from the Nana Mouskouri Archive & ERT Archive.

Digital Mastering by Panos Bothos